

– мотивування людей до здобуття високої освіти;

– створення багаторівневої національної системи безперервної освіти, яка забезпечує освіту «для всіх протягом цілого життя»;

– адаптацію національної системи освіти, із збереженням національної сутності, в європейський і світовий освітянський простір.

Реалізація зазначених заходів посилять євроінтеграційний вектор України, дозволить сформувавши мотиваційну модель, яка буде спрямована на примноження людського капіталу як окремої людини, так і всього населення.

IV. Висновки. Отже, важливою передумовою гармонійного і сталого розвитку України є надання належної уваги освіті, проблемам ефективного її фінансування, вдосконалення системи освіти, як головного активу людського капіталу, за напрямками, визначеними в цій роботі.

1. Капелюшников Р.И. Человеческий капитал // Критика современной буржуазной политической экономии. М.: Наука, 1977.

2. Wilson T. a. Skinner A.S. Essays on Adam Smith.- 1975.

3. О.А. Грішнова Освіта і професійна підготовка як чинники економічного зростання // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. Економічні науки. – 2001 – № 3. – с.80-86.

4. Статистичний щорічник України за 2004 рік. – К.: Консультант, 2005.

5. Статистичний бюлетень Міністерства фінансів України. – 2005 рік.

6. Людський розвиток в Україні: 2004 рік (колектив авторів) / Щорічна науково-аналітична доповідь / За ред. Е.М. Лібанової.- К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2004. – 266 с.

7. Р.И. Капелюшников, И М. Албегова, Т.Г. Леонова, Р.Г. Емцов, П. Найт Человеческий капитал России: проблемы реабилитации // Общество и экономика.– 1993. – № 9-10.– с. 3-14.

8. Беккер Г. Экономический анализ и человеческое поведение – М.: Начала – пресс, 1993 – Т.1, вып 1.

9. Закон України «Про освіту» // Освіта України.– 1999. – 7 липня. – с.4.

The economic value of education is complex reflected from positions of theory of human capital. Also is described the leading role of the state in development of the system of education and basic ways of reformation of this sphere.

Михайлюк А.В.

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПРИКАРПАТТЯ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ

В даній статті досліджено сучасний стан соціально-економічного та демографічного розвитку Івано-Франківщини. В ній проаналізовано показники демографічного виміру: народжуваність, смертність та стан соціально- економічного розвитку, які в свою чергу мають досить вагомий вплив на формування нового покоління.

Ключові слова: соціально-економічне становище, демографічний розвиток, трудова міграція, безробіття, середньомісячна номінальна заробітна плата.

I. Вступ. Після здобуття незалежності Україна пройшла дуже важку соціально-економічну кризу, протягом якої критично зменшився рівень життя людей і погіршилися всі без винятку економічні показники. З 1999р., за офіційними даними, почалося економічне зростання. Проте і сьогодні для більшості

українців їхнього доходу не вистачає навіть для першочергових потреб: продукти харчування, оплати житла, медичного обслуговування, придбання одягу та відпочинку. Опитування з'ясувало, що у двох третин українців середній дохід на душу населення у вересні 2005 року був нижчий за встановлений прожитковий мінімум. Це – ознака масової бідності та зубожіння. Обмеженість у фінансах перш за все не дозволяє людям придбати речі довгострокового користування (77%) та відпочити(76%).

II. Постановка завдання. У рамках даного дослідження провести аналіз соціально-економічного стану населення Івано-Франківської області. Дослідити демографічні показники, показники професійної підготовки, продуктивної зайнятості, житлового забезпечення та показники в сфері охорони здоров'я.

III. Результати. На думку експертів, основними чинниками нашої базової соціаль-

ної незахищеності є штучно знижений рівень заробітної плати, успадкований Україною ще від адміністративно-планової економічної системи, та низький рівень соціальних трансферів. Оскільки для працюючих основним джерелом доходу є заробітна плата, то її низький рівень зробив працюючих бідними, а відтак – пенсіонерів, інвалідів та дітей. Позитивними тенденціями являються ті, що в області збільшилися номінальні доходи та значно зросли виплати заробітної плати грошима. Номінальні доходи населення за січень-липень 2006р. порівняно з аналогічним періодом 2005р. збільшилися на 30,3%. Найвищий доход, який може бути використаний населенням області на придбання товарів і послуг, збільшився на 29,3%, а реальний найвищий, визначений з урахуванням цінового фактора, – на 19,5% [4, 11].

Найбільш оплачуваними залишаються працівники фінансових установ, державного управління, авіаційного транспорту та допоміжних транспортних послуг. Рівень оплати праці у цих видах діяльності перевищив середній по економіці в 1,5-2 рази. Незважаючи на високі темпи приросту, значно нижчою залишається заробітна плата працівників сільського, рибного господарства, охорони здоров'я та соціальної допомоги, текстильної промисловості. Її рівень у зазначених видах діяльності не перевищував 66% середнього показника по економіці.

У 2005 році середньомісячна номінальна заробітна плата в Івано-Франківській області становила 718 гривень. Найнижчий рівень заробітної плати зафіксовано у Тлумачському (468грн.), Рогатинському (469грн.) та Городенківському (469грн.) районах (табл. 1).

Проте для того, аби людина змогла забезпечити собі та родині гідне життя, потрібно зовсім інші кошти. На думку респондентів, середній розмір грошового доходу для сім'ї з чотирьох осіб має бути близько чотирьох тисяч гривень.

Цікаво, що за останні два роки українці дещо оптимістичніше стали оцінювати власний соціально-економічний статус. Якщо у 2002 році – бідними вважали себе 39% громадян, то у 2005 році – 32%. А частка громадян, котрі зараховують себе до середнього класу зросла з 13% до 16%. Свою приналежність до середнього класу респонденти

мотивують тим, що вони мають середні доходи (майже 63%), нерухомість (33%), розраховують в житті лише на себе (29%) та мають вищу освіту (28%). Важливо зазначити, що формування в суспільстві середнього класу – важливий критерій ефективності економічних та соціальних реформ. [1,35].

Важливим аспектом соціально-економічного становища населення є наявність житла. Слід зазначити, що інвестиції у житлове будівництво в області зросло з 283088 тис. грн. у 2004р. до 342030 тис. грн. у 2005р.

Незважаючи на скорочення чисельності населення області та її робочого потенціалу, а також на високі темпи економічного зростання, у нас досить високим залишається рівень безробіття (8,8%). Позитивним являється те, що відбувається скорочення обсягів безробіття в порівнянні з минулими роками. З проблемами на ринку праці найбільше стикаються жінки. Вони частіше звертаються за допомогою у службу зайнятості та довше за чоловіків займаються пошуками роботи. Експерти вважають, що ринок праці залишатиметься незахищеним ще упродовж декількох наступних років.

Основна причина безробіття криється не у відсутності робочих місць чи некваліфікованості робочих кадрів, а в небажанні людей працювати за мізерну зарплату. По суті, це й стало однією із головних причин стрімкого зростання трудової міграції населення краю в інші регіони України та за кордон. Найвищі показники сальдо міграції в Городенківському (-252 осіб) та в Надвірнянському (-234 осіб) районах. Незважаючи на важкі умови праці, близько 70% громадян задоволені результатами поїздок за кордон та готові повторити їх, якщо знову матимуть таку нагороду. Для великої кількості сімей трудова міграція – це шлях для вирішення основних життєвих проблем, як-от поліпшення житлових умов, навчання дітей, лікування та утримання хворих. Одночасно приплив грошей в область спричинив ріст цін на житло, ріст споживчих цін на товари щоденного вжитку на фоні низької купівельної спроможності основної маси населення.

Важливою якісною характеристикою зайнятості людини є рівень задоволеності своєю роботою. Порівнюючи результати обстежень попередніх років, можна спостерігати

Середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників по районах

	1995 (грн.)	2000 (грн.)	2001 (грн.)	2002 (грн.)	2003 (грн.)	2004 (грн.)	2005 (грн.)
Івано-Франківська обл.	65	188	259	318	402	510	718
Богородчанський	71	197	265	334	428	517	738
Верховинський	80	146	190	229	288	368	568
Галицький	73	201	263	335	413	534	835
Городенківський	44	108	137	163	212	309	469
Долинський	67	297	386	473	638	798	1068
Калуський	47	128	167	194	257	324	654
Коломийський	43	119	164	193	263	331	492
Косівський	54	113	159	198	272	356	540
Надвірнянський	93	279	362	438	555	657	902
Рогатинський	47	121	153	188	241	319	469
Рожнятівський	44	102	161	228	296	411	610
Снятинський	41	114	158	196	249	332	490
Тисменицький	75	193	258	325	396	505	710
Тлумацький	44	108	156	176	223	297	468

Джерело: дані Івано-Франківського обласного управління статистики

хорошу тенденцію щодо задоволеності людей рівнем свого заробітку: 26% респондентів задоволені тим, що вони заробляють. В той же час про соціально-економічну незахищеність працюючих свідчить те, що в Україні майже 73% опитаних дуже турбує можливість втратити роботу.

Хоча соціально-економічний стан за останні роки в області дещо покращився, демографічна ситуація залишається складною.

У сфері відтворення населення зберігається домінування негативних процесів. Кількість наявного населення на 1 січня 2006р. становить 1388,9тис. осіб. В період з 1995 по 2005рр. область втратила в чисельності населення 80тис. осіб. Процес зменшення чисельності населення засвідчує *рисунок 1*.

Демографічна криза має багато ознак. Головна з них — це катастрофічне погіршення умов відтворення сім'ї як первинного еле-

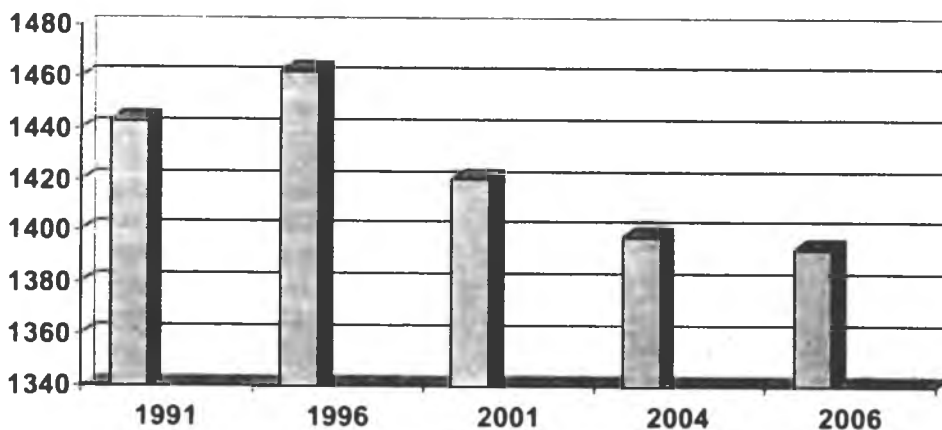

Рис. 1. Динаміка чисельності населення області

мента відтворення трудового потенціалу і як найважливішого соціального інституту нашого суспільства. Умови відтворення сім'ї слід розглядати не тільки як матеріальні (хоча вони і є головним, системоутворюючим компонентом відтворення сім'ї), але й соціально-психологічні. Традиції багатодітності в Україні повністю втрачені. Серед новонароджених переважають діти 1-ї та 2-ї черговості народження. Зростають масштаби оттодітності та бездітності. Є підстави очікувати подальше зменшення середньої величини сім'ї, перш за все, внаслідок зменшення дітородної функції сім'ї.

Середньодітність більш поширена у сільській місцевості. Це має часткове відображення у різниці між рівнем коефіцієнтів народжуваності у містах і селах. Певною мірою це пояснюється деякою соціально-психологічною інертністю мешканців сіл у дітородній поведінці. Слід також пам'ятати про те, що в Україні ще залишається досить помітна різниця між способом життя та екологічними умовами в сільській місцевості та в містах. Високою є дитяча смертність, коефіцієнт якої протягом останніх п'яти років коливається від 10,0 до 14,5 немовлят на 1000 народжених (по Україні – 10 немовлят).

Рівень народжуваності суттєво відрізняється у матерів різних вікових груп: найвищі показники спостерігаються у жінок віком 20-24 роки – 6610. Але, якщо на початку 90-х років жінки цієї групи народжували в середньому 196 дітей в розрахунку на 1000 жінок зазначеного віку, то у 2000 – 125. У 94% матерів віком до 30 років з'являється на світ перша дитина, 82,8% — друга.

Не менш важливою характеристикою в демографічному вимірі є смертність. І якщо в 2005р. народилося 14994осіб, то померло – 18814. Домінуючими причинами смертності є хвороби системи кровообігу (61,2%) та новоутворення (12,2%) [3,344].

За останні роки в українців погіршився стан здоров'я. Так, кожен третій українець має серйозну недугу або страждає від хронічного захворювання. В цілому більшість респондентів оцінюють стан свого здоров'я як задовільний (майже 60%). Отримані дані дозволяють зробити висновок, що нагальною проблемою сучасної системи охорони здоров'я України є фінансування цієї галузі та запровадження державного соціального ме-

дичного страхування. Ще одна важлива проблема – керований розвиток надання платних медичних послуг. Адже проблема оплати медичних послуг дуже турбує більшість громадян (в області 57% населення не мають можливість отримати належне медичне обслуговування).

Негативним й те, що на Івано-Франківщині відбувається скорочення очікуваної тривалості життя при народженні. За розрахунками вчених відділу демографії та відтворення трудових ресурсів Інституту економіки НАН України середня тривалість життя чоловіків зменшилась на Івано-Франківщині протягом 1989-2005рр. з 67,9 до 65,3 року (-2,6), а у жінок зросла – з 75,3 до 75,8 років (0,5).

IV. Висновки. Низький рівень життя населення створює соціальну нестабільність, загострення демографічних проблем, формує стійку недовіру до влади і обраного нею курсу, провокує масштабну еміграцію населення. Ключовою проблемою залишається досягнення суспільно прийнятного рівня, структури, диференціації доходів від трудової діяльності. Нині в Україні відбуваються великі зрушення в суспільному житті, політиці, економіці, соціальній сфері – все потребує значних реформ та перетворень. І тому лише впевнені та рішучі кроки органів державної влади центрального і регіонального рівнів управління дозволять досягти в суспільстві соціальної злагоди та економічної стабільності.

1. Українське суспільство 1994-2004: соціологічний моніторинг/ За ред. Н.Паніної. – К.: „Заповіт”, 2004. – 64с.

2. Матеріали Івано-Франківського обласного управління статистики. Івано-Франківськ 2004. 85с.

3. Івано-Франківщина Україна Світ за 2005 рік. Статистичний щорічник. За ред. М.М. Калімбровського. – Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2006. – 590 с.

4. Державний комітет статистики України. Соціально-економічне становище України за січень-серпень 2006 року. //Економіст. – 2006. – №9. – С. 7-14.

5. Статистичний щорічник України за 2004р./ За ред. О.Г. Осауленка – К.: Видавництво „Консультант”, 2004. – 631с.

It was researched a modern position of the Prycarpathion population in the given article. In it parameters of demographis measurement are annualized: birth rate, death rate and social and economic development which in turn have rather powerful influence on formation of young generation.